

rit, hanc epistolam scribere non potuit Haimoni, qui Prior factus est anno duntaxat 1144. Sed eodem incommodo, si quod sit, laborabit vulgata sententia, quæ Willelmo abbati epistolam adscribit. Ex ipsa quippe lectione capituli duodecimi libri primi liquido patet, scriptam esse ipsis Cartusie Montis-Dei primordiis, tum cum Cartusiani illi, haud satis memores exemplaris quod viderant in monte Majoris Cartusie, ad quem aperte alludit auctor, ædificari sibi curabant cellas paulo sumptuosiores, quam ferebat eremitica simplicitas. Scripta proinde fuit anno circiter 1135; certe ante annum 1137, quo datum legimus instrumentum Odonis abbatis Sancti Remigii, in quo se non modo fundasse et dotasse Cartusiam Montis-Dei, sed etiam construxisse dicit, « cænobium, » inquit, « ... in loco, qui nunc Mons-Dei nuncupatur... construximus... Prædictum cænobium, et quidquid ecclesia nostra in præcinctu ejusdem cænobii... possidet... gratanter et ab omniscensu et exactione liberum dedimus. » Jam igitur constructum erat absolutumque cænobium, cum cellis pro monachorum numero sufficientibus: quo tamen anno nondum Prior erat Haimo, si quæ Gagneronii catalogo fides. In quidem Prioris illius initia cum anno 1144 colligat, sed nullum hujusce sententiæ suæ affert argumentum; nec ullum in Cartusia Montis-Dei exstat monumentum, ipsis salentibus Cartusianis a Martenio interrogatis, quo fulciri possit. In Necrologio ejusdem monasterii, ab annis circiter centum duntaxat scripto, Gaufridus primus Prior dicitur. Verum præterquam quod recentis adeo codicis sublesta est auctoritas, Gaufridus paucis mensibus præesse potuit, eique e vivis erepto Haimo statim subrogari. Certe codex Pontiniacensis, anno 1156 scriptus, hoc est paucis post Guigonis obitum annis, Guigonis ipsius et Haimonis nomen integrum præferens, longe præponderare debet Gagneronii sententiæ quam nullis argumentis munire potuit.

13. Maneat ergo suo Guigoni Priori majoris Cartusie quinto asserta ac restituta epistola ad fratres de Monte-Dei. Porro cum scripta fuerit tum cum ædificaretur Cartusia Montis-Dei, ut diximus, et ante Guigonis mortem, quæ contigit anno 1137, scribi debuit anno circiter 1135 aut sequenti. Eam vero hic edimus, qualem exhibent manuscripti codices, tres in libros divisam, et ad Pontiniacensem potissimum accurate recognitam et emendatam. Tertius liber publicam lucem nondum vidit, tametsi reperitur in codice etiam Signiacensi. Sed facta præfationi memorato assumpto, cum non nemo in eo legisset, dividi illud opusculum in duos libellos, iis verbis in transversum actus, existimavit Guigonis opusculum duobus libris concludi. Hinc post finem libri secundi alia manu et alio atramento temere scriptum legitur in exiguo illo spatio quod inter secundum et tertium librum interjacet, « Finit opusculum domni W. ad fratres de Monte-Dei: » et ad marginem libri tertii, « Sermo domni Anselmi; » qui tamen neque genium, neque stilum Anselmi sapit, neque inter ejus opera recensitus a quoquam fuit. Indeque factum ut codices deinde ad Signiacensem exarati, tertium librum tanquam alterius auctoris, prætermiserint. Palam tamen fiet sobrio cuivis, tum ex citatis superius manuscriptis, tum ex ipsa libri lectione, ejus cum præcedenti cohesione, contextus serie, ac stilo, unius ejusdemque auctoris esse.

14. Quamvis ea epistola veluti quoddam absolutissimum monasticæ vitæ exemplar censeatur ab iis, qui in eodem genere vitæ excellunt, monet tamen lectorem Joannes Gerson in sermone de Cena Domini, « ut de hac materia, » nempe de unione perfectorum cum Deo, « caute legatur Bernardus ad fratres de Monte-Dei, libro secundo, » hic cap. 3, n. 16: ubi vides, hanc epistolam tum in duos saltem libros distinctam legi.

GUIGONIS

PRIORIS QUINTI MAJORIS CARTHUSIÆ

EPISTOLA SEU TRACTATUS

AD FRATRES DE MONTE DEI.

PRÆFATIO.

Charissimis fratribus et dominis, HAIMONI, Priori 199 et cæteris, GUIGO, sabbatum delicatum.

1. Pene impudenter, et plus quam decebat, os meum patet ad vos, charissimi fratres in Christo: non possum tacere, Deus scit. Ignoscite; quia cor meum dilatatum est. Dilatamini et vos, obsecro, in visceribus vestris, et capite nos; quia totus vester sum in eo, in ejus visceribus invicem cupimus nos. Ideo ex quo recessi a vobis usque nunc, qualem-cunque laborem meum quotidianum statui dedicare, non vobis, qui non indigetis, sed fratri Stephano et sociis ejus fratribus junioribus, et novitiis venientibus ad vos, quorum doctor Deus solus est: ut habeant et legant, si forte ibi aliquid invenerint utile sibi ad solatium solitudinis suæ, et sancti propositi incitamentum. Offero quod possum, bonam voluntatem; ipsamque a vobis repeto cum fructibus

suis. David saltando placuit Deo (II Reg. vi, 14, 23), non propter saltum, sed propter affectum. Similiter et mulier quæ unxit pedes Domini, laudata est a Christo, non quia unxit, sed quia amavit (Luc. vii, 37-48): et quia quod habuit hoc fecit, in eo justificata est.

2. Deinde vobis etiam arbitratus sum dedicandum (12) quod in consolationem suam, et in adiutorium fidei facere me compulit fratrum quorumdam plus anxia quam periculosa necessitas; quorum tristitia plurimum mihi solet facere gaudium, nisi quod eos contristatos videre non possum. Præ magnitudine quippe non solum fidei, sed etiam amoris, exosum adeo habent quidquid videtur esse contra fidem, ut si vel ad modicum, seu ex spiritu

(12) Editi addunt, aliud quoddam opusculum.

blasphemie, seu ex ipso sensu carnis, fuerint super hoc attentati vel pulsati, quasi ex solo auditu, vel attackto læsam omnino, in semetipsis æstiment conscientie puritatem, et miserabiliter defleant semetipsos, quasi reprobos circa fidem. Quibus et contingit a sæculi tenebris ad purioris vitæ exercitia venien-

tibus, quod contingere solet repente prodeuntibus ad lucem a diutinis tenebris; ut sicut in illis lux ipsa, qua cætera videnda sunt, primo irruens, infirmis oculis fit molesta: sic et isti ad primum fidei lumen cæcutiant, nec insolitos novæ lucis radios possint sustinere, donec ipso lucis amore assuescant.

LIBER PRIMUS.

200-201 CAPUT PRIMUM.

Congratulatio de innovatione fervoris antique religionis.

1. Fratribus de Monte-Dei, orientale lumen, et antiquum illum in religione Ægyptium fervorem tenebris occiduis et Gallicanis frigoribus inferentibus, vitæ scilicet solitariæ exemplar, et cœlestis formam conversationis, occurrere et concurrere anima mea exsultat in gaudio sancti Spiritus, et risu cordis in fervore pietatis, et in omni obsequio devotæ voluntatis. Quidni? etenim epulari in Domino et gaudere oportet, quia Christianæ devotionis ac religionis speciosissima portio, quæ cœlos propinquius tangere videbatur, mortua erat, et revixit, perierat de mundo, et inventa est. Auditum auris audieramus, nec credebamus: legebamus in libris, et mirabamur de antiqua vitæ solitariæ gloria, et magna in ea gratia Dei; cum subito invenimus eam in campis silvæ, in monte Dei, in monte pingui: ubi jam de ea pinguescunt speciosa deserti, et exultatione colles accinguntur. Ibi enim etiam per vos offert se omnibus, et in vobis se demonstrat, et ignota hactenus innotescit in paucis simplicibus, ipso eam vobis ingerente, qui in paucis simplicibus totum olim sibi mundum subjecit, ipso mundo mirante. Licet enim magna et divina plane fuerint miracula, quæ Dominus gessit in terris, hoc tamen unum super omnia alia enituit, et cætera cuncta illustravit, quod, sicut dictum est, in paucis simplicibus totum mundum et omnem sapientiæ ejus altitudinem sibi subjugavit: quod etiam nunc coepit operari in vobis. Ita Pater, ita; quoniam sic beneplacitum est ante te. Abscondisti enim hæc a sapientibus et prudentibus hujus mundi, et revelasti ea parvulis (Matth. xi, 26, 25) Nolite ergo timere, pusillus grex, ait Dominus, sed omnino confidite, quia complacuit Deo Patri dare vobis regnum (Luc. xii, 32).

2. Videte, fratres mei, videte vocationem vestram. Ubi sapiens inter vos? ubi scriba? ubi conquisitor hujus sæculi? (I Cor. i, 26, 20.) Nam etsi sunt aliqui sapientes inter vos, per simplices tamen sapientes aggregavit, qui reges olim et philosophos mundi hujus per pisces sibi subjecit. Sinite ergo, sinite sapientes hujus sæculi, de spiritu hujus mundi tumentes, alta sapientes, et terram lingentes, sapienter descendere in infernum. Vos autem, dum foditur peccatori fovea, sicut coepistis, stulti facti propter Deum, per stultum Dei, quod sapientius est omnibus hominibus, Christo duce humilem apprehendite disciplinam ascendendi in cœlum. Vestra

namque simplicitas jam multos provocat ad emulationem: vestra sufficientissima et altissima paupertas jam multorum confundit cupiditatem: vestrum secretum jam earum rerum quæ tumultum faciunt, vel facere videntur, pluribus incutit horrorem. Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera misericordie, implete gaudium non meum tantummodo, sed omnium diligentium nomen Domini: ut in varietate vestitus deaurati de auro sapientie Dei reginæ assistentis a dextris sponsi, vestro studio, vestra instantia, ad Dei gloriam, et magnam coronam vestram, et gaudium omnium bonorum, hoc sanctæ novitatis instauretur ornamentum.

3. Novitatem vero dico propter linguas nequam (a quarum contradictione abscondat vos Deus in abscondito faciei suæ) hominum impiorum; qui cum manifestum lumen veritatis obnubilare non queunt, de solo novitatis nomine cavillantur, veteres ipsi, et in veteri mente nescientes nova meditari; utres veteres non capientes vinum novum, quod si eis infunderetur, rumperentur. Sed hæc novitas non est novella vanitas. Res enim est antiquæ religionis, perfecte fundata in Christo pietatis, antiqua hæreditas Ecclesie Dei, a tempore Prophetarum præmonstrata, jamque novæ gratiæ sole exorto, in Joanne Baptista instaurata et innata; ab ipso Domino familiarissime celebrata, ab ejus discipulis ipso præsentem concupita: cujus transfigurationis gloriam cum vidissent qui cum eo in monte sancto erant, continuo Petrus, in eo quidem abreptus sibi, et nesciens quid diceret, quia visa Dei majestate, commune bonum intra privatum suum visus est conclusisse; in eo autem præsentissimus sibi, et scientissimus quid diceret, quia suavitate ejus gustata, optimum sibi judicavit in hoc semper esse, vitam hanc in contubernio Dei et civium supernorum, quos cum eo viderat, concupivit dicens: Domine, bonum est nos hic esse. Si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Elie unum (Matth. xvii, 4). In quo si auditus fuisset, facturus procul dubio erat postmodum alia tria, sibi unum, Jacobo unum, et Joanni unum.

4. Post passionem vero Domini, calente adhuc in cordibus fidelium effusi ejus sanguinis recenti memoria, solitariam hanc vitam eligentibus, paupertatem spiritus sectantibus, et in spiritualibus exercitiis et in contemplatione Dei pingue otium altero in alterum zelantibus, deserta repleta sunt. Ex quibus legimus Paulos, Macarios, Antonios, Arsenios

et alios quamplures in sanctæ hujus conversationis republica consulares viros, egregia nomina in civitate Dei, nobiles et triumphales titulos habentes de victoria hujus sæculi, et principis hujus mundi, et corporis sui, de cultu animi, et Domini Dei sui. Si leant ergo qui in tenebris de luce judicantes, vos arguunt novitatis ex abundantia malæ voluntatis: ipsi potius arguendi vetustatis et vanitatis. Sed et laudatores et detractores semper estis habituri, sicut et Dominus. Laudatores præterite; et bonum quod in vobis amant, hoc in eis amate: detractores dissimulate, et pro eis orate. Et oblitum quæ retro sunt, prætermittis scandalis, quæ juxta iter vobis a dextris et a sinistris posita sunt, in anteriora vestra vos extendite. Si enim ad singula volueritis, vel laudatoribus respondere, vel cum detractoribus litigare, tempus perditis, cujus in proposito sancto non levis est jactura. A terris enim ad cælos festinantem qui moratur, etsi non detinet, plurimum tamen nocet.

CAPUT II.

Quam ardua et sublimis sit eorum professio.

5. Nolite ergo negligere, nolite tradere: grandis enim vobis restat via. Altissima enim est professio vestra. Cælos transit, par angelis est, angelicæ similis puritati. Non enim solum vovistis omnem sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectionem, et omnis consummationis finem. Non est vestrum circa communia præcepta languere, neque hoc solum attendere quid præcipiat Deus; sed quid velit, probantes quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta (Rom. xii, 2). Aliorum est enim Deo servire, vestrum adhærere. Aliorum est Deum credere, scire, amare, revereri: vestrum est sapere, intelligere, cognoscere, frui. Magnum est hoc, arduum est hoc. Sed omnipotens et bonus est Deus, qui in vobis est pius promissor, fidelis redditor, et indefessus adjutor; qui magno ejus amore magna profitentibus, et in fide et spe gratiæ ejus majora viribus suis agredientibus, et voluntatem et desiderium suggerit in id ipsum; et qui voluntatis gratiam prærogavit, subrogavit etiam virtutem ad proventum. Cui cum fideliter fecerit homo quod potuerit, calumniantem calumniatore, ipse misericorditer pauperi suo iudicium faciet et causam, quia quod habuit hoc fecit.

6. Absit tamen, fratres, a conscientia vestra estimatione, a parvitate et humilitate vestra, et ab ore vestro omnis altitudo: quia altum sapere mors est; et facile est in alto se contuentem obstupescere, et de vita periclitari. Nomen aliud vestrae professioni imponite, alium titulum ordini vestro inscribite. Feras vos potius indomitas, et incaveatas bestias (quæ aliter communi hominum more domari non poterant) existimate et appellate; longe supra vos virtutem eorum suspicientes, et admirantes gloriam, qui ambidextri fortissimi (sicut Abod ille iudex fortissimus Israel, qui utraque manu utebatur pro dextera (Judic., iii, 15), et quamdiu licet, devotissime

intus vacare amant **203** charitati contemplandæ veritatis: et cum necessitas vocat, vel officium trahit, promptissime se foras mutant, non dant, pro veritate adimplendæ charitatis. Cave etiam, serve Dei, cave ne quoscunque imitari non vis, damnare videaris. Volo hoc facias in ægritudine tua, quod, cum sanissimus esset, faciebat qui dicebat: *Venit Jesus Christus peccatores salvos facere, quorum primus ego sum* (I Tim. i, 15). Neque enim hoc dicebat Paulus mentiendi præcipitatione, sed æstimandi affectione. Qui enim perfecte examinando semetipsum intelligit, suo peccato nullius peccatum par esse existimat, quod non sicut suum intelligit. Nolo ergo ut nusquam arbitreris lucere solem communem diei nisi in cella tua, nusquam esse serenum nisi penes te, nusquam operari gratiam Dei nisi in conscientia tua. An solitariorum Deus tantum? Imo et omnium. Miseretur enim omnium Deus, et nihil odit eorum quæ fecit (Sap. xi, 25). Malo te cogitare ubique esse serenum nisi penes te, et pejus de te, quam de aliquo existimare.

CAPUT III.

Virtus ferventer colenda in posterorum exemplum.

7. Cum timore potius et tremore vestram ipsorum salutem operamini. Nec quales sint alii, sed quales ex vobis fiant, quantum in vobis est, cogitate, non solummodo qui modo sunt, sed et qui post futuri sunt, quos in proposito sancto estis habituri imitatores. Ex vobis enim, ex vestro exemplo, et vestra auctoritate in regione hac pendere habet tota posteritas hujus vestri Ordinis sancti. Vos in eo patres, vos in eo institutores cum debita imitationis reverentia appellabimini a successoribus vestris. Quidquid a vobis statutum, quidquid vobis tenentibus et servantibus in consuetudinem fuerit admissum, absque omni retractatione a posteris vestris tenendum erit et servandum, nec fas erit aliquid immutari. Sic enim de vobis erit apud eos, sicut de incommutabilibus legibus summæ et æternæ veritatis est apud nos, quas scrutari omnibus expedit et scire, non autem licet alicui dijudicare. Deo autem gratias, quia nec indignum vobis erit, nec inutile posteris, si pie, si fortiter et vos tenueritis, et ipsi in vobis fideliter imitentur quod interim tenetis. Et si quid adhuc aliter sapere oportuerit, et hoc Deus vobis revelabit. Salva enim per omnia Cartusie debita sanctitate, et cum omni laude prædicanda reverentia, multa in Alpinis illis horridis et continuis frigoribus necessaria sunt, quæ frugalem sufficientiam, et voluntariam paupertatem sectantibus, in his duntaxat regionibus non adeo necessaria videntur.

8. Intelligitis quæ dico: dabit enim vobis Dominus intellectum. Gaudeo enim in vobis, et licet absens corpore, sed præsens spiritu, et videns ordinem vestrum, sed fervorem spiritus, sed abundantiam pacis, sed gratiam simplicitatis, in proposito rigorem, in dilectione mutua ipsam sancti Spiritus suavitatem, et plenam omnino in conversatione ves-

tra formam pietatis, in recordatione Montis-Dei totus exulto, et primitias sancti Spiritus, et pignus gratiæ in spe crescentis in eo religionis devotus adoro. Nam et ipsum Montis-Dei nomen bonæ spei præfert omen; scilicet, quod sicut Psalmista dicit de monte Dei, habitatura sit in eo generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob; innocens manibus, et mundo corde; qui non accepit in vano animam suam (Psal. xxiii, 6, 4). Ipsa est enim professio vestra, quære Deum Jacob, non communi hominum more, sed quære faciem Dei, quam vidit Jacob qui dixit: *Vidi Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima mea* (Gen. xxxii, 30). Faciem enim Dei, hoc est cognitionem ejus, quære, facie ad faciem, quam vidit Jacob, de qua etiam dixit Apostolus: *Tunc cognoscam sicut et cognitus sum: et nunc videmus per speculum in ænigma. Tunc autem facie ad faciem* (I Cor. xiii, 12); *videbimus eum sicuti est* (I Joan. iii, 2): hanc in hac vita semper quære per innocentiam manuum et munditiam cordis ipsa docet pietas; quæ, sicut dicit Job, *cultus Dei est* (Job, xxviii, 28, juxta LXX). Quam qui non habet, *in vano accepit animam suam*; hoc est, frustra vivit, vel omnino non vivit, dum non vivit ea vita, propter quam, ut in ea viveret, accepit animam suam.

204 CAPUT IV.

Quæ sit vera pietas, quæ solitudo, quæve reclusio cellæ Religiosis competens.

9. Pietas enim hæc est jugis Dei memoria, continua intentionis actio ad intelligentiam ejus, indefessa affectio in amorem ejus: ut nulla unquam inveniat servum Dei, non dicam dies, sed hora, nisi vel in exercitii labore et proficiendi studio, vel in experientia dulcedine et fruendi gaudio. Hæc est pietas, de qua Apostolus dilectum sibi discipulum admonet dicens: *Exerce te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Pietas vero ad omne opus bonum est utilis, habens promissionem vite quæ nunc est et futura* (I Tim. iv, 7, 8). Pietatis enim non solummodo formam, sed et veritatem in omnibus et præ omnibus habitus vester repromittit, propositum vestrum requirit. Nam, sicut idem apostolus dicit, *Sunt aliqui formam quidem pietatis habentes, virtutem autem ejus abnegantes* (II Tim. iii, v). Hanc quicumque vestrum non habet in conscientia, non exhibet in vita, non exercet in cella, non solitarius, sed solus dicendus est: nec cella ei cella, sed reclusio et carcer est. Vere enim solus est, cum quo Deus non est: vere reclusus est, qui in Deo liber non est. Solitudo enim, et reclusio sunt nomina miseriæ: cella autem nequaquam debet esse reclusio necessitatis, sed domicilium pacis, ostium clausum: non latebræ, sed secretum.

10. Cum quo enim Deus est, nunquam minus solus est, quam cum solus est. Tunc enim libere fruatur gaudio suo, tunc ipse suus est sibi, ad fruentem Deo in se, et se in Deo. Tunc in luce veritatis,

in sereno mundi cordis ultro patet sibi pura conscientia, et libere se in se fundit affecta de Deo memoria: et vel illuminatur intellectus, et bono suo fruatur affectus; vel libere se ipsum deflet humanæ fragilitatis defectus. Propter hoc secundum formam propositi vestri habitantes in cælis potius quam in cellis, excluso a vobis toto sæculo, totos vos inclusistis cum Deo. Cellæ siquidem et cæli habitatio cognatæ sunt; quia sicut cælum et cella ad invicem videntur aliquam habere cognationem nominis, sic et pietatis. A celando enim cælum, et cella nomen habere videntur: et quod celatur in cælis, hoc et in cellis: quod geritur in cælis, hoc et in cellis. Quidnam est hoc? Vacare Deo, frui Deo. Quod cum secundum ordinem pie et fideliter celebratur in cellis, audeo dicere, sancti angeli Dei cellas habent pro cælis, et æque delectantur in cellis ac in cælis. Nam cum in cella jugiter cælestia acitatur, cælum cellæ et sacramenti similitudine, et pietatis affectu, et similis operis affectu proximum efficitur: nec jam spiritui oranti, vel etiam a corpore exeunti, a cella in cælum longa vel difficilis via invenitur. A cella enim in cælum sæpe ascenditur; vix autem unquam a cella in infernum descenditur, nisi sicut dicit Psalmista: *Descendant in infernum viventes* (Psal. ltv, 16); videlicet, ne descendant morientes. Hoc enim modo sæpe cellarum incolæ in infernum descendunt. Sicut enim assidue contemplando revisere amant gaudia cælestia, ut ardentius ea appetant: sic et dolores inferni, ut horreant et refugiant. Et hoc est quod imprecantur inimicis suis orantes, scilicet ut *descendant in infernum viventes*. Moriens autem vix aut nunquam aliquis a cella in infernum descendit; quia vix unquam aliquis, nisi cælo prædestinatus, in ea usque ad mortem persistit.

11. Filium enim gratiæ, fructum ventris sui cella fovet, nutrit, amplectitur, et ad plenitudinem perfectionis perducit, et colloquio Dei dignum efficit: alienum vero vel suppositum abdicat a se citius et projicit. Unde ait Dominus ad Moysen: *Solve calcamenta pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est* (Exod. iii, 5). Morticinium enim mortuarum affectionum, vel hominem mortuum a corde, locus sanctus vel terra sancta nequaquam diu patitur. Cella terra sancta, et locus sanctus est, in qua Dominus et servus ejus sæpe colloquantur, sicut vir ad amicum suum. In qua crebro fidelis anima Verbo Dei conjungitur, sponsa sponso sociatur, terrenis cælestia, humanis **205** divina ununtur: siquidem sicut templum sanctum Dei, sic cella est servi Dei. Et in templo divina tractantur: sed crebrius in cella. In templo visibiliter et figurative aliquando christianæ pietatis sacramenta dispensantur: in cellis vero, sicut in cælis, ipsa veritate, ipso ordine, etsi nondum ipsa puritatis majestate, vel æternitatis securitate, res ipsa omnium sacramentorum fidei nostræ assidue celebratur. Ideo, sicut dictum est, alienum, qui non est filius, citius a se projicit quasi abortivum, evomit

tanquam inutilem ac noxium cibum; nec diu talem pati potest in visceribus suis officina pietatis, venique pes superbiæ, et asportat eum manus peccatoris, et movet eum: et expulsus non potest stare, sed fugit miser, nudus et tremebundus, sicut Cain a facie Domini: expositus vitis et dæmonibus, ut qui prior invenerit eum, morte animæ eum occidat. Vel si aliquandiu duraverit in ea, non virtutis constantia, sed pertinaci miseria, sic ei cella est quasi carcer, aut sicut viventi sepultura. Pestilente vero flagellato sapiens sapientior erit (*Prov. XIX, 25*), et lavabit justus manus suas in sanguine peccatoris (*Psal. LVII, 11*). Sicut ergo dicit propheta, *Si converteris, Israel, ad me convertere (Jer. IV, 1)*: hoc est, perfectæ conversionis culmen apprehende. Nulli enim in eodem statu diu esse conceditur. Servo Dei aut semper proficiendum, aut deficiendum est: aut sursum nititur, aut in inferiora urgetur. Ab omnibus autem vobis perfectio exigitur, licet non uniformis. Sed si incipis, incipe perfecte: si jam in profectu es, et hoc ipsum jam perfecte age: si autem perfectionis aliquid attigisti, te ipsum in temetipso metire, et dic cum Apostolo: *Non quod jam apprehenderit, aut perfectus sim: sequor autem, si forte comprehendam, in quo et comprehensus sum. Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, et ad ea quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad braviium supernæ vocationis in Christo Jesu*. Deinde addit: *Quotquot ergo perfecti sumus, hoc sapiamus (Phil. III, 12-15)*. In quo manifeste Apostolo docente declaratur, quia perfecta eorum quæ retro sunt oblivio, et perfecta in anteriora extensio, ipsa est hominis justii in hac vita perfectio: et perfectio hujus perfectionis ibi erit, ubi erit braviium supernæ vocationis perfecta apprehensio.

CAPUT V.

Triplex status vitæ religiosæ, animalis, rationalis, spiritualis; alias incipientium, proficientium, et perfectorum.

12. Hoc autem modo sicut stella a stella distat in claritate, sic cella a cella in conversatione, scilicet incipientium, proficientium, et perfectorum. Incipientium status potest dici animalis; proficientium, rationalis; perfectorum, spiritualis. Ignoscendum est in aliquibus aliquando eis qui adhuc sunt animales, in quibus ignosci non debet eis qui jam habentur quasi rationales. Rursumque rationalibus in quibusdam ignoscitur, in quibus non ignoscitur spiritualibus, quorum perfecta omnia esse debent, et imitatione et laude potius, quam reprehensione digna. Et cum ex his tribus hominum generibus constet omnis status religionis, quæ sicut propriis nominibus distinguuntur, sic etiam dignoscuntur ex suorum proprietate studiorum: debent omnes filii Dei in die qui est, semper diligenter prospicere quid desit sibi; unde venerint, quousque pervenerint et in quo proficiendi statu singulis diebus, vel horis sua se æstimatio deprehendat. Sunt etenim animales, qui per se nec ratione aguntur, nec trahuntur

A affectu: et tamen vel auctoritate permoti, vel doctrina commoniti, vel exemplo provocati, approbant bonum ubi inveniunt, et quasi cæci, sed ad manum tracti sequuntur, hoc est imitantur. Sunt rationales, qui per rationis iudicium et naturalis scientiæ discretionem, habent et cognitionem boni, et appetitum: sed nondum habent affectum. Sunt perfecti, qui spiritu aguntur, qui a sancto Spiritu plenius illuminantur. Et quoniam sapit eis bonum cujus trahuntur affectu, sapientes vocantur. Quia vero induit eos Spiritus sanctus, cujus affectu trahuntur, sicut inquit olim Gedeonem: Spiritus sancti indumento, spirituales appellantur. Primus 206 status circa corpus se habet; secundus circa animam se exercet: tertius non nisi in Deo requiem habet. Quorum singuli sicut habent certam proficiendi rationem, sic in genere suo certam habent perfectionis suæ mensuram. Initium boni in conversatione animali, perfecta obedientia est: profectus, subicere corpus suum, et in servitum redigere: perfectio, usu boni consuetudinem vertisse in delectationem. Initium vero rationalis est intelligere quæ in doctrina fidei apponuntur ei: profectus, talia præparare, qualia apponuntur: perfectio, cum in affectum mentis transit iudicium rationis. Perfectio vero hominis rationalis, initium est hominis spiritualis: profectus ejus, revelata facie speculari gloriam Dei: perfectio vero, transformari in eandem imaginem a claritate in claritatem, sicut a Domini Spiritu.

13. Ut ergo primum prosequamur de primo, scilicet de animali, animalitas est vitæ modus sensibus corporis serviens: scilicet cum anima, quasi extra se per sensus corporis circa dilectorum delectationes corporum affecta, eorum fruitione pascit, vel nutrit sensualitatem suam: seu cum intra se regrediens, et corpora quibus forti glutino amoris et consuetudinis adhæsit, in locum incorporeæ naturæ secum ferre non prævalens, eorum illuc secum trahit imagines, et amabiliter ibi cum eis conversatur: quibus assuefacta cum nil putat esse, nisi vel quale foris reliquit, vel quale intus contraxit, inde, quando licet, jucundum habet secundum delectationes corporis vivere. Cum autem ab eis evertitur, nescit nisi corporea imaginando cogitare. Cum vero ad cogitanda spiritualia vel divina se erigit, non aliud de eis quam de corporibus, vel de corporalibus potest æstimare. Hæc aversa a Deo, fit stultitia, cum nimium intra semetipsam fuerit remissa, et tam bruta, ut regi vel nolit, vel non possit. Cum vero ipsa sibi per superbiam extra se nimium fuerit abrepta, fit prudentia carnis, et ipsa sibi sapientia esse videtur, cum stultitia sit, dicente Apostolo: *Dicentes se esse sapientes; stulti facti sunt (Rom. I, 22)*. Porro ad Deum conversa, fit sancta simplicitas, hoc est eadem semper circa idem voluntas: sicut fuit in Job; qui dictus est *vir simplex et rectus, ac timens Deum (Job. I, 1)*. Proprie enim simplicitas est perfecte ad Deum conversa voluntas, unam petens a Domino, hanc requirens, non ambiens multiplicari in sæculo.

Vel est simplicitas, in conversatione vera humilitas, scilicet virtutis magis conscientiam amplectens quam famam, cum non refugit vir simplex videri stultus in sæculo, ut sit sapiens in Deo. Vel simplicitas est sola ad Deum conversa voluntas, sed nondum ratione formata ut amor sit, id est formata voluntas, nondum illuminata ut sit charitas, hoc est amoris jucunditas.

14. Simplicitas ergo initium aliquod in seipsa habens creaturæ Dei, hoc est, voluntatem simplicem et bonam, quasi futuri boni hominis informem materiam, in primordio conversionis suæ auctori suo eam offert formandam. Jam enim cum bona voluntate habens initium sapientiæ, id est timorem Domini, ex ipso colligit, nec per se eam formari posse, nec quidquam tam expedire stulto, quam servire sapienti. Itaque homini se propter Deum subjiciens, ipsam ei bonam voluntatem committit in Deo formandam in sensu et spiritu humilij; jam timore Dei incipiente operari in eo omnem virtutum plenitudinem, dum per justitiam defert majori, per prudentiam non credit se sibi, per temperantiam refugit discernere, per fortitudinem totum se obedientiæ subjicit, non discernendæ, sed adimplendæ. Hæc enim uxor est, cui a Domino præcipitur: *Et ad virum tuum erit conversio tua (Gen. III, 16)*. Vir ejus, ratio vel spiritus est suus, vel alterius. Huic enim viro recte obedit vir simplex et rectus in semetipso: rectius autem sæpe ac tutius in altero, quam in semetipso. Ex præcepto ergo Dei, et ipso ordine naturæ habere debet uxorem ad virum, animalitas ad spiritum suum, vel spiritualementem aliquem virum, conversionem legitimam, hoc est obedientiam perfectam. Perfecta vero obedientia est maxime in incipiente indiscreta, hoc est, non discernere quid vel quare præcipiatur; sed ad hoc tantum niti, ut fideliter et humiliter fiat, quod a majore præcipitur. Lignum enim scientiæ boni et mali in paradiso, censura 207 discretionis est in conversatione religionis penes patrem spiritualementem, qui dijudicat omnia, ipse vero a nemine iudicatur. Ipsius est discernere, aliorum est obedire. Adam gustavit in malum suum de ligno vetito, edoctus ab eo qui suggerendo ait: *Quare præcepit vobis Deus ut de ligno non comederetis? Ecce discretio, cur præceptum sit, Et addit: Sciebat enim quia quæ die comederitis, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii (Ibid. I, 5)*. Ecce utquid præceptum sit, scilicet quod deos fieri non sinat. Discrevit, comedit, et inobediens factus est, et de paradiso eiectionis est. Sic et animale discretionem, novitium prudentem, incipientem sapientem in cella diu posse consistere, in congregatione durare, impossibile est. Stultus fiat, ut sit sapiens: et hæc omnis sit ejus discretio, ut in hoc nulla sit ei discretio. Hæc omnis sapientia ejus sit, ut in hac parte nulla ei sit.

CAPUT VI.

Deus homini intellectum variarum artium et scientiarum capacem dedit, quo tamen alii male, alii bene utuntur.

15. In eo vero in quo se sibi animalitas ratioque conterminant, in natura animæ humanæ relictus est a creatore bono intellectus et ingenium, et in ingenio ars; in quo constituit Deus hominem super opera manuum suarum, et omnia sæcularia ista subiecit sub pedibus ejus; animali superbo, in testimonium naturalis dignitatis, et similitudinis Dei amissæ; simplici vero et humili, in auxilium recuperandæ dignitatis, et conservandæ similitudinis. In hoc quod notum est Dei, manifestum est in illis (*Rom. I, 19*). In hoc æstimatur de creatura Creator. In hoc cognoscitur justitia Dei: et quia qui bene agunt, digni sunt vita; qui vero aliter, digni sunt morte. In hoc creatura quæ sponte homini servit, ad naturam subjicitur et aptatur, ut serviat ad eam quæ ex peccato est necessitatem, et ad voluntatem et voluptatem. Hinc etiam quot et quanta vitæ huic necessaria, et bonis et malis utilia, et in genere suo pulcherrima, et a bonis et a malis hominibus facta sunt et fiant, omnibus manifestum est. Hinc enim in litteris, vel opificiis, vel ædificiis, per innumerabiliter multiplices hominum adinventiones, tot processerunt modi studiorum, tot genera professionum, subtilitates, exquisitæ scientiæ, artes, eloquentiæ, dignitatum officiorumque varietates, et innumerabiles conquisitiones hujus sæculi, quibus homines illi, etiam qui dicuntur sapientes hujus mundi, cum eis qui sunt simplices et filii Dei, pariter utuntur ad necessitatem et utilitatem. Sed illi abutuntur eis ad curiositatem et voluptatem, et superbiam: hi autem utuntur eis propter necessitatem, alibi habentes suam suavitatem. Ideo illos servos sensuum suorum et corporum suorum sequuntur fructus carnis suæ, qui sunt fornicatio, immunditia, superbia, luxuria, inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, invidiæ, comestiones, ebrietates, et his similia: quæ quicunque agunt, regnum Dei non consequuntur. Hos autem fructus Spiritus, qui sunt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas (*Galat. V, 19-23*), et pietas, promissionem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ (*I Tim. IV, 8*).

16. Hi utrique quamdiu simul sunt in actu, homines vident similes actiones, Deus autem voluntates discernit et intentiones. Cum vero unusquisque redit in sua, unumquemque ex fructibus intentionis suæ pascit conscientia sua. Nec tamen ab utroque æque ad conscientiam reditur: quia nemo ad eam redire amat post actionem, qui recta intentione ad agendum ab ea non proficiscitur. Qui tamen redit ad conscientiam, si nondum vicit concupiscentiam suam, invenit ibi de ipsa concupiscentia sua vel suaves delectationes, vel graves corrosiones; et inde multiplicat cogitationes. Qui vero jam concupiscentiam

tiam vicit, quoad tamen veri boni major concupiscentia, vel major delectatio mentem ejus non obtinuerit, cum exosa quadam voluptate, gestorum, visorum vel auditorum patitur imaginationes: unde in utroque lumbi **208** implentur illusionibus delectationum, et ad cogitanda divina vel spiritualia lumen suorum oculorum, et ipsum non est secum: qui cum pugnat contra concupiscentias, patitur molestias; quia vincere adhuc non praevalet ad perfectum affectiones. Qui vero jam ad libertatem aspirat, excutere a se non potest affectionum imaginationes, et noxias vel occupatorias vel otiosas, quae exinde passim oriuntur, cogitationes. Hinc in tempore psalmodiae vel orationis, caeterorumque exercitiorum spiritualium, in corde servi Dei, etiam nolentis et reluctantis, imaginationes volvuntur, et phantasmata cogitationum versantur: a quibus, velut ab avibus immundis insidentibus vel circumvolantibus, sacrificium devotionis vel omnino rapitur de manu tenentis, vel saepe polluitur usque ad lacrymas offerentis. Fitque miserabilis et iniqua miserae animae divisio; spiritu et ratione voluntatem cordis et intentionem, et corporis sibi promptum obsequium defendente: animali vero improbitate sibi affectum praeripiente et intellectum, mente saepius sine fructu remanente. Hinc in animis infirmioribus, et in quibus concupiscentiae carnis et saeculi necdum perfecte mortificatae sunt, vitia passim curiositatis ebulliunt. Hinc solitudinis et silentii quaruntur inordinatae, et proposito inimicae consolationes, in via regia communium institutionum furtiva propriae voluntatis diverticula, solitorum fastidium, praesumptio novitatum: quae quidem aegri animi pruritus et taedium, quasi confricando, videntur ad horam lenire; sed calefaciunt et accendunt, et ut postea nequius ferveat, et amplius pruriat, efficiunt. Hinc quotidie fiunt novae occupationes, novae actionum et laborum adinventiones, lectiones diversae, non ad aedificandum animum, sed ad fallendum tardantis diei taedium: ut cum damnaverit solitarius omnia vetera, omnia solita, et defecerit nova, non restet nisi odium cellae, et fuga matura.

17. Propter quod pia simplicitas, et in professione religionis et solitudinis novus homo, qui non habet vel rationem ducentem, vel affectum trahentem, vel discretionem moderantem, sed vi quadam utitur in semetipsum tanquam a figulo figmentum; lege quadam mandatorum Dei, quasi manibus alienis faciendus est, et formandus in omni patientia, et in rota volubilis obedientiae, et in igne probationis suae, plasmatoris et formatoris sui voluntati et arbitrio subdendus. Nam etsi callet ingenio, si viget arte, si praeminet intellectu, instrumenta sunt haec tam vitiorum quam virtutum. Non ergo refugiat doceri, uti eo in bono, quo et in malo uti potest, quod proprium virtutis opus est. Ingenium corpus adaptet, ars naturam informet, et intellectus non elatum faciat animum, sed docibilem. Ingenium quippe, ars, intellectus, et alia hujusmodi gratuito habentur: aliter

A virtus. Virtus enim vult doceri cum humilitate, quaeri cum labore, haberi cum amore. Nam cum omnibus his digna sit; nec aliter, vel doceri, vel quaeri, vel haberi potest.

CAPUT VII.

Religiosus novitius, seu rudis eremita quae primum docendus.

18. Primum itaque docendus et rudis incolae eremi, secundum apostolicam Pauli institutionem, ut exhibeat corpus suum *hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium suum*. Qui etiam compescens in novitio fervore animalis hominis, qui nondum percipit ea quae Dei sunt, circa spiritualia ac divina praeproperam et curiosam inquisitionem, subjunxit dicens: *Dico enim per gratiam Dei quae data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem* (Rom. xii, 1, 3). Quia enim omnis vel praecipue animalis hominis institutio circa corpus est et exterioris hominis compositionem, docendus est rationabiliter mortificare corpus suum, et membra sua, quae sunt super terram, et inter carnem ac spiritum, quae invicem jugiter adversum se concupiscunt, justum rationis ac discretionis habere iudicium, nec alicujus eorum in iudicio **209** accipere personam. Docendus est sic habere corpus suum, sicut aegrotum commendatum, cui etiam multum volenti inutilia sunt neganda, utilia vero etiam nolenti ingerenda. Sic de eo agere, sicut de non suo, sed ejus a quo pretio magno empti sumus, ut glorificemus eum in corpore nostro (I Cor. vi, 20). Rursumque docendus est cavere, quod peccatori populo Dominus per prophetam improperat: *Projecistis me, inquiens, post tergum vestrum* (I Reg. x, 19). Multumque esse cavendum, ne pro necessariis hujus vitae vel commodis, a proposito rectitudine, vel dignitate naturae, in amorem vel honorem corporis sui sinat in aliquo degenerare spiritum suum. Ideoque durius tractandum est corpus, ne rebellet, ne insolenscat: sic tamen, ut servare sufficiat; quia ad serviendum spiritui datum est. Nec sic habendum est tanquam propter illud vivamus; sed tanquam sine quo vivere non possumus. Foedus enim quod habemus cum corpore, non quodocumque volumus, possumus abrumpere; sed legitimam ejus resolutionem patienter nos expectare oportet, et interim quae legitimi foederis sunt observare.

D 19. Sic ergo nobis est cum eo convivendum, vel conveniendum, quasi non diu nobis sit cum eo commorandum: sicque ut si aliter evenerit, non urgeamur ad exeundum. In quo multum et scrupulose laborandum, et periculose saepe fuerat errandum, nisi lex obedientiae et cellae plenam communis institutionis formam semel tradens, ingredienti de victu et vestitu, de labore et quiete, de silentio et solitudine, et omnibus quae ad exterioris hominis cultum, vel necessitatem spectant, fratrem obedientem, et patientem, et quietum, in reliquum cautum redderet et securum. In quibus sic semel circumcisa sunt

omnia, et praecisa superflua, sic intra congruae sufficientiae terminos et generalis continentiae limites circumscribuntur omnia necessaria, ut sit quod fortes cupiant, et infirmi non refugiant: nec ulterius quantitas concessorum laedere possit in aliquo utentium cum gratiarum actione conscientiam; nec quae sunt amputata, tentare debeant aliquatenus in servo Dei corporis bene morigerati, et recte educati sufficientiam. In quibus, sicut Salomon dicit: *Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter; qui vero mentis est dura, corruet in malum* (Prov. x, 9). Licet enim necessitas sic sit ordinata, ut nec querelae ulterius sit locus ullus, et omnis sit superfluitas amputata, si quid tamen vel publice, vel privatim addendum est, vel minuendum, hoc in Prioris est arbitrio, absque omni scrupulo obedientium subditorum, vel periculo.

C 20. Instituendus est ergo novus eremita ad communis institutionis normam concupiscentias carnis suae praeteritorum peccatorum poenitentia continua domare, et ad contemnenda caetera, ad sui ipsius contemptum venire. Praemuniendus est assidue contra tentationes, acrius in solitarium novitium deservientes: cum servum Dei gratis Deo servientem non cessent sollicitare vitia mercede oblatae delectationis, diabolo suggerente, carne concupiscente, saeculo concupiscenda ingerente. Tentat enim nos Dominus Deus noster, utrum diligamus eum an non: non ut ipse quasi nesciens agnoscat, sed ut plenius hoc in ipsa nobis tentatione innotescat. Sed illae tentationes facile vincuntur, et facile a ratione eis occurrunt, quae vel suspectae sunt, vel prima facie malae esse innotescunt: quae vero sub specie boni se ingerunt, et difficilius discernuntur, et periculosius admittuntur. Sicut enim difficillime tenetur modus in eo quod bonum esse creditur, ita non semper tutus est omnis boni appetitus.

CAPUT VIII.

Otium quantopere omni religioso praesertim solitario fugiendum, et quae illi occupationes convenient.

21. Omnium autem tentationum et cogitationum malarum et inutilium sentina otium est. Summa etenim mentis malitia est otium iners. Nunquam otiosus sit servus Dei, quamvis a Deo feriatu sit. Nomen quippe tam suspectum et vanum et molle, rei tam certae, tam sanctae, tam severae imponendum non est. Otiosum non est vacare Deo, imo negotium negotiorum omnium hoc **210** est. Quod quicumque in cella non agit fideliter et ferventer, quodcumque agit, quod propter hoc non agit, scilicet ut Deo serviatur, in eo quod agit, otiaitur. Ubi pro vitando otio otiosa sectari ridiculum est. Otiosum autem est, quod nullam habet utilitatem, vel utilitatis intentionem. Non autem hoc tantummodo agendum est, ut cum aliqua delectatione, vel sine grandi nausea otii dies transigatur: sed, ut etiam de peracta dieta ad profectum mentis semper aliquid in conscientia resideat, aliquid quotidie in thesaurum cordis congeratur. Nec ea die bonus cellita se vixisse

A debet existimare, in qua nil eorum se egisse recollit, propter quae in cella vivitur.

22. Quæris quid agas, vel in quo te occupes? Primum extra quotidianum orationum sacrificium, vel lectionis studium, quotidianae conscientiae discussioni, emendationi, morum compositioni pars sua diei neganda non est. Deinde operandum est aliquid manibus quod iungitur, non tam quod animum delectando ad horam detineat, quam quod spiritualibus studiis delectationem conservet et nutriet; in quo remittatur ad horam animus, non resolvatur: unde se facile mox, ut sibi ad seipsum redeundum esse visum fuerit, expediat, sine controversia inhiibentis voluntatis, absque contagio contractae delectationis, vel memoriae imaginantis. Non enim vir propter mulierem, sed mulier propter virum (I Cor. xi, 9). Non spiritualia exercitia sunt propter corporalia, sed corporalia propter spiritualia. Propterea sicut viro creato collatum est, vel comparatum ei adiutorium simile sibi ex ipsa hominis substantia: sic cum in adiutorium spiritualis studii necessaria sint, non tamen in hoc semper aequae convenire videntur omnia corporalia exercitia, sed quae cum spiritualibus propiore videntur habere similitudinem et affinitatem; sicut ad aedificationem spiritualem mediari quod scribatur, vel scribere quod legatur. Subdivalia enim exercitia et opera, sicut sensus distrahunt, si saepe etiam spiritum exhauriunt, nisi cum graviore ruralium labore operum sit major contritio corporis usque ad contritionem et humilitationem cordis. Fatigationis enim suae pressura expriment saepe vehementioris affectum devotionis. Quod etiam in labore jejuniarum, vigiliarum, et omnium in quibus afflictio corporis est, crebro fieri manifestum est.

23. Serius tamen animus et prudens ad omnem se comparat laborem, nec in eo dissolvitur, sed per eum magis in seipsum colligitur: qui semper praeculis habens, non tam quod agit, quam quo agendo intendit, omnis consummationis attendit finem; quo in quantum verius innititur, in tantum etiam ferventius et fidelibus manibus operatur, totius sibi corporis sui subjiciens servitatem. Coguntur enim in unum sensus ad disciplinam bonae voluntatis, nec lascivire eis vacat a pondere laboris, et subacti et humiliati in obsequium spiritus docentur conformari ei, et in laboris participatione, et in consolationis expectatione. Exordinata enim natura per peccatum, et a conditionis suae rectitudine exorbitans, si ad Deum fuerit conversa, recuperat cito pro modo timoris et amoris quem habet ad Deum, quaecumque perdidit aversa: et ubi coeperit spiritus reformari ad imaginem conditoris sui, mox etiam reflorescens caro ex voluntate sua incipit conformari reformato spiritui. Nam et contra sensum suum incipit eam delectare: quidquid delectat spiritum suum. Insuper et pro multiplici defectu suo ex poena peccati multipliciter sitiens ad Deum, nonnunquam etiam contendit praecedere rectorem suum. Delectationes enim non perdimis, sed muta-